

جایگاه جمهوری اسلامی ایران در سیاست خارجی و امنیتی انگلستان

(از انقلاب اسلامی تا ۱۴۰۰)

مؤلف

دکتر رضا بردبار

(عضو هیأت علمی دانشگاه خوارزمی)

دانشگاه خوارزمی

۱۳۹۹

سرنشانه	:	بردبار، احمد رضا، ۱۳۴۹-
عنوان و نام پدیدآور	:	جایگاه جمهوری اسلامی ایران در سیاست خارجی و امنیتی انگلستان: (از انقلاب اسلامی تا ۱۴۰۰) / مولف احمد رضا بردبار.
مشخصات نشر	:	تهران: دانشگاه خوارزمی، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	:	۲۲۲ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۸۵۸۷-۴۲-۲ : ۵۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	انگلستان -- روابط خارجی -- ایران Great Britain -- Foreign relations -- Iran
موضوع	:	امنیت ملی -- انگلستان National security -- Great Britain
موضوع	:	انگلستان -- سیاست و حکومت -- قرن ۲۰ Great Britain -- Politics and government -- 20th century
موضوع	:	ایران -- سیاست و حکومت -- قرن ۱۴ Iran -- Politics and government -- 20th century
موضوع	:	ایران -- روابط خارجی -- انگلستان Iran -- Foreign relations -- Great Britain
موضوع	:	ایران -- روابط خارجی -- ۱۳۵۸ - ۱۹۷۹ Iran -- Foreign relations - 1979 - ۱۳۵۸
شناسه افزوده	:	دانشگاه خوارزمی
رده بندی کنگره	:	DSF ۱۳۹
رده بندی دیویی	:	۳۲۷/۵۵۰۴۱
شماره کتابشناسی ملی	:	۷۵۲۱۹۵۵
وضعیت رکورد	:	فیا

عنوان کتاب	:	جایگاه جمهوری اسلامی ایران در سیاست خارجی و امنیتی انگلستان
مؤلف	:	احمد رضا بردبار
ناشر	:	دانشگاه خوارزمی
چاپ و صحافی	:	دانشگاه خوارزمی
صفحه آرا	:	صدیقه عرب
طراح جلد	:	لیلا کشاورز
نوبت و سال چاپ	:	اول، ۱۳۹۹
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۸۵۸۷۴۲-۲
شمار	:	۵۰۰ نسخه
قیمت	:	۵۰۰۰۰ ریال

تلفن مرکز پخش: ۸۸۳۱۱۸۶۶

آدرس: تهران، خ شهید مفتاح، شماره ۴۳، کدپستی ۱۴۹۱۱-۱۵۷۱۹

pub@khu.ac.ir

www.khu.ac.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	پیشگفتار
۱۳	فصل یکم: دریچه‌ای به شناخت
۱۳	۱. مقدمه
۱۷	۲. شناخت ابتد
۳۳	۳. جمع‌بندی فصل
۳۵	فصل دوم: ایران‌شناسی انگلستان
۳۵	۱. مقدمه
۳۶	۲. شناخت انگلیسی، پیش از انقلاب اسلامی
۳۶	۱-۲. استعمار، کلید شناخت
۴۵	۲-۲. استعمار انگلیسی، شناختی پیش‌مطلبی
۵۸	۳. شناخت انگلیسی، پس از انقلاب اسلامی
۵۹	۱-۳. شناختی مبتنی بر گفت‌وگو
۶۰	۲-۳. تصویرسازی در شناخت انگلیسی
۶۱	۳-۳. پیشینه شکل‌گیری گفت‌وگوها
۶۴	۴-۳. گفت‌وگوهای معاصر
۷۰	۴. جمع‌بندی فصل
۷۳	فصل سوم: واکاوی سیاست خارجی کشور پادشاهی انگلستان
۷۳	۱. مقدمه
۷۴	۲. انگلیسی‌ها چه خواسته‌اند، چه کردند؟
۷۶	۱-۲. از پروپاگاندا تا اقناع
۷۹	۲-۲. محاصره رسانه‌ای
۸۲	۳-۲. آنلاین و تلویزیون

- ۴-۲. حمایت از رژیم بعثی صدام حسین ۸۴
- ۵-۲. دخالت در انتخابات سال ۱۳۷۶ خورشیدی ۸۹
- ۶-۲. دخالت در بمب گذاری های شهر اهواز ۸۹
- ۷-۲. نقش آفرینی در رخداد های پس از انتخابات سال ۱۳۸۸ خورشیدی ۹۰
- ۸-۲. دخالت در مسائل هسته ای ۹۵
- ۹-۲. سوء استفاده از موج های رسانه ای ایجاد شده از سوی گروه های ضد انقلاب ۱۰۱
۳. فرآیند یاسه گذاری در کشور پادشاهی انگلستان ۱۰۲
۴. مناسبات دو کشور جمهوری اسلامی ایران و پادشاهی انگلستان ۱۰۳
- ۱-۴. مؤامدهای سیاست خارجی پادشاهی انگلستان نسبت به کشور جمهوری اسلامی ایران ۱۰۳
- ۲-۴. بررسی عوامل و اثر در شکل گیری سیاست خارجی ۱۰۸
۵. ابزارهای تأثیر گذار سیاست خارجی انگلستان بر امنیت جمهوری اسلامی ایران ۱۱۰
- ۱-۵. هم افزایی سیاست خارجی ریتانیایی و آمریکایی در شورای همکاری خلیج فارس ۱۱۰
- ۲-۵. کنترل منابع و ذخایر نفتی کشور های عربی حاشیه خلیج فارس ۱۱۱
- ۳-۵. فروش تسلیحات ۱۱۱
- ۴-۵. مخالفت با دستیابی کشور جمهوری اسلامی ایران به انرژی صلح آمیز هسته ای ۱۱۲
- ۵-۵. بیانیه سعدآباد ۱۱۶
- ۶-۵. توافقنامه بروکسل ۱۱۷
- ۷-۵. توافقنامه پاریس ۱۱۹
- ۸-۵. شبکه های ماهواره ای فارسی زبان ۱۲۰
- ۹-۵. قدرت نرم ۱۲۱
۶. جمع بندی فصل ۱۳۴
- فصل چهارم: رویکرد امنیتی انگلستان به ایران (تهدیدها و فرصت ها) ۱۳۷
۱. مقدمه ۱۳۷
۲. روابط سینوسی ۱۳۹
- ۱-۲. ماجرای سلمان رشدی ۱۴۰
- ۲-۲. مسأله خلیج فارس و تنگه هرمز ۱۴۳
۳. تحلیل جایگاه امنیتی کشور جمهوری اسلامی ایران در سیاست خارجی کشور پادشاهی انگلستان ۱۵۸

۱۶۲	۴. تحولات روابط دو کشور در نگاهی کوتاه
۱۸۴	۵. مقاطع مهم روابط دو کشور جمهوری اسلامی ایران و پادشاهی انگلستان
۱۸۸	۶. فرصت‌ها و چالش‌های یک رابطه
۱۸۹	۶-۱. فرصت‌هایی که باید مد نظر قرار گیرد
۱۹۰	۶-۲. رابطه‌ای با چالش‌های دشوار
۱۹۲	۶-۳. دستاورد انقلاب و تأثیر آن بر روابط
۱۹۳	۷. جمع‌بندی فصل
۱۹۵	فرج‌الله سخنة
۲۰۹	منابع
۲۰۹	کتاب فارسی
۲۱۸	مقالات فارسی
۲۲۰	انگلیسی
۲۲۱	سایت‌ها

پیشگفتار

کتاب پیش‌رو برآیند پژوهشی چندساله در باب کشور پادشاهی انگلستان و سیاست‌های آن در برابر کشور ایران است. مطالعه و پژوهش در باب پادشاهی انگلستان و سیاست‌های این کشور، نگارنده را واداشت تا نوشته‌ای منسجم و علمی، هرچند کوتاه، به مثابه نتیجه فعالیت‌های دانشگاهی خود تدوین نماید. به زعم نگارنده، شناخت کشور پادشاهی انگلستان و سیاست‌های این کهن استعمارگر نوپوش، نه تنها برای ایرانیان، که برای تمامی مردم آزاده و آزاداندیش جهان لازم است. این شناخت در وهله نخست، به فهم تاریخ یاری می‌رساند و سپس، کلیدی است تا در دام اشتباه‌های گذشته گرفتار نشد.

بدون تردید سیاست‌های ملت‌های کره خاکی در تاریخ حیات خود با شیوه‌های نفوذ و دیسپوزیوی‌های کشور پادشاهی بریتانیای کبیر آشنا هستند؛ اما شناخت علمی و روشمند چگونگی سیاست‌های استعمار و استعماری این کشور، نیازمند کوششی بس ژرف‌تر است که این کتاب نهایت تلاش خود را برای بیل به آن انجام داده است. از گستره غنی منابع و نوشته‌های گوناگون در باب پادشاهی انگلستان و سیاست‌های این کشور در طول تاریخ نباید چشم پوشید؛ اما این نکته را نیز نمی‌توان کتمان کرد که حداقل در زبان پارسی، نوشته‌هایی که به تبیین علمی جایگاه ایران پس از رخداد انقلاب در سال ۱۳۵۷ خورشیدی، در سیاست خارجی کشور پادشاهی انگلستان همت گمارده باشد، اندک است. از این رو، کتاب کنونی رسالت خود را بر تبیین جایگاه جمهوری اسلامی ایران در سیاست خارجی و امنیتی کشور پادشاهی انگلستان قرار داده است تا در این راه، پژوهشی علمی و درخور ابتناء دست دهد. سبب‌گزینش چهار دهه و مبدأ قرار دادن انقلاب سال ۱۳۵۷ خورشیدی، تنها از این رو است که دوران کنونی را بهتر شناخت و به سیاست‌های نوین کشور پادشاهی انگلستان در این دوران بیشتر واقف گشت. گرچه تاریخ ایران زمین از آغاز عهد صفویه، دوران حکومت قاجارها و سپس پهلوی یکم و دوم، همواره و به شیوه‌های گوناگون، چه مستقیم و چه غیرمستقیم با سیاست‌های انگلیسی‌گریبان‌گیر بوده است؛ اما پس از انقلاب سال ۱۳۵۷

خورشیدی، فصلی نو در کتاب تاریخ سیاست خارجی این کشور در برابر کشور جمهوری اسلامی ایران آغاز گشت که شناخت آن اهمیت بیشتری یافته است. به این سبب، و برای تمرکز بیشتر بر تبیین و تحلیل سیاست خارجی کشور پادشاهی انگلستان در برابر کشور جمهوری اسلامی ایران، این دوران گزینش شده است. این نکته، به معنای کم‌اهمیت بودن دوران پیشین و یا فقدان جنبه‌های منفی در سیاست خارجی گذشته کشور پادشاهی انگلستان در قبال کشور ایران نیست.

سرانجام باید گفت، نباید فراموش کرد که بیشترین خسران انگلیسی‌ها به ملت ایران، در عهد قاجار و به دست پادشاهان بی‌کفایت این خاندان رقم خورده است. شناخت جایگاه کشور جمهوری اسلدم ایران در سیاست خارجی و امنیتی کشور پادشاهی انگلستان، در دوران کنونی می‌تواند این امره داشته باشد تا با درس گرفتن از تاریخ پرفراز و نشیب سیاست‌های انگلیسی و فهم نقاط ضعف و قوت دوران پس از انقلاب اسلامی، با نگاهی ژرف‌تر در مسیر سیاست‌های خارجی در این کشور گام نهاد. امید است این کتاب گامی باشد هرچند بسیار کوچک، جهت پیسرفت و توسعه ایران زمین.

* تقدیم به آن‌هایی که مرا در مکتب عشق خود تعلیم و تربیت نمودند *